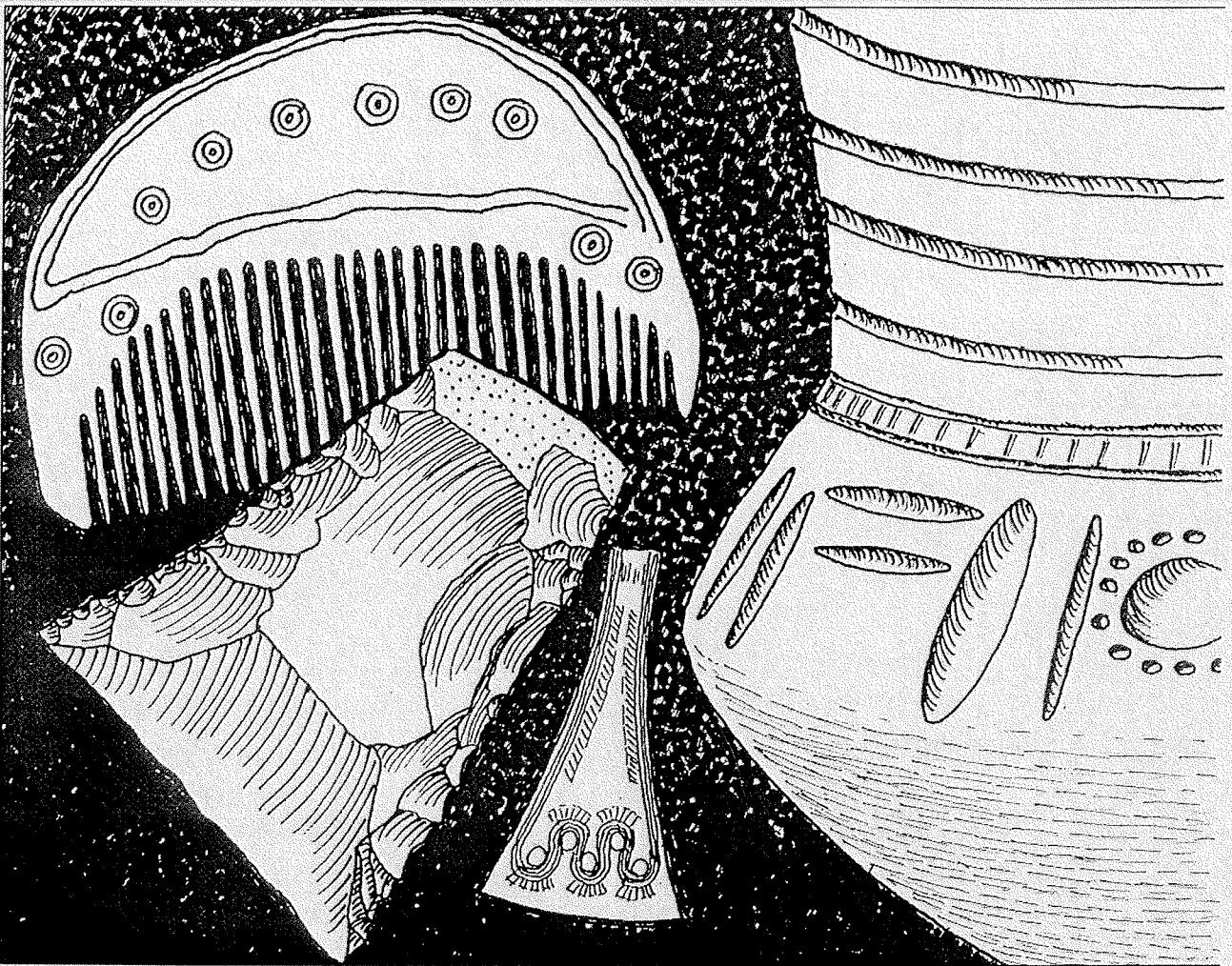

Boplats vid Kopparåsen

Askim 228 | Boplats
Förundersökning | Göteborgs kommun

Else-Britt Filipsson

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM

ISSN 1651-7636

© Göteborgs Stadsmuseum 2004

Norra Hamngatan 12

411 14 GÖTEBORG

www.stadsmuseum.goteborg.se

REDAKTION

Stina Andersson

Ulf Ragnesten

Johan Wigforss

OMSLAGETS GRAFISKA FORM OCH LAYOUT

Mimmi Andersson

Teckning: Hans Dillner

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN

© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS

© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

FORNLÄMNING ASKIM 228

Arkeologisk förundersökning, boplatz

Med anledning av en fastighetsdelning och planerad husbyggnation genomfördes en förundersökning på fastigheten Kopparås 16:7. Fastigheten är belägen i ett fornlämningsrikt område. Schakten grävdes i huvudsak med maskin. Vid förundersökningen framkom ett material som kan tillräknas den gropkeramiska kulturen. Det förekom spån, spånpilspets och pimpsten i materialet. Förundersökningen visade på att boplatzen väster om fastigheten sträcker sig in i SV delen av den aktuella fastigheten och att den snarare bör betecknas med fornlämning As 131 än As 228. Fastigheten betraktas som slutundersökt då det med stor sannolikhet är boplatsens periferi som återfanns på fastighet Kopparås 16:7

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	431-51895-2002
Uppdragsgivare:	Magnus Dahlbeck
Läge:	Kopparås 16:7
Ekonomisk karta:	6B7d = 6173
Koordinater i rikets nät:	X 6389,7 / Y 1270,4
Grävningorsak:	Fastighetsdelning samt byggnation av enbostadshus
Grävningstinstitution:	Göteborgs Stadsmuseum
Fältarbete:	2002-09-25
Undersökt yta:	26 m ² detaljundersökt
Antal arkeologtimmar i fält:	16
Antal maskintimmar:	8
Platsledare:	Else-Britt Filipsson
Övriga deltagare i fält:	Johannes Nieminen
GSMA:	020030

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

I Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister betecknas As 228 som en fyndplats. Fornlämning As 228 är belägen i södra Askim (Figur 1).

Platsen för fastigheten Kopparås 16:7 utgörs av en åt väst sluttande sedimentmark som idag består av tomtmark (Figur 2). Området är, utom mot väster, omgärdat av terrasserade sluttningar. Fastigheten ligger ca 20 m.ö.h. Omkring platsen för förundersökningen finns flera registrerade fornlämningar (Figur 3). Den fornlämning som är belägen närmast den aktuella fastigheten är As 131, som är en boplatz. Söder om Kopparås 16:7 ligger As 228 som är en fyndplats för flinta. I nära anslutning till den aktuella fyndplatsen finns två relativt nyfunna hållristningar As

268 och As 269. I närområdet finns ett flertal fornlämningar vilka boplatserna As 132, As 133 samt As 227 kan nämnas (Figur 3).

Fram till för ca 13 000 år sedan täckte inlandisen området. När isen smälte bildades stora mängder smältvatten och landskapet som vi känner det i dag såg annorlunda ut med en örik skärgård i stora delar av dagens Göteborg. Marken höjde sig gradvis när tyngden av inlandisen inte fanns kvar. Havsstranden låg betydligt högre under stenåldern än vad den gör idag. Under stenåldern bör platsen ha legat i närhet till havet.

Idag är området till största delen bebyggt med villor med uppväxta trädgårdar samt små lokala asfalterade vägar (Figur 3).

UTSEENDE FÖRE UNDERSÖKNING

Fastigheten avgränsas av vägen Kopparåsen i söder och i öster av en namnlös tillfartsväg mellan vägen Kopparåsen och Kopparsåsvägen (Figur 3). I norr och i väster finns bebyggda tomter. Huset på fastigheten Kopparås 16:7 är uppfört i trä och är beläget på den östra sidan av fastigheten. I nordvästra hörnet av tomten på den del av fastigheten som skall styckas av ligger även ett mindre hus i trä. På den västra tomten finns en granallé, samt några äppleträd och bärbuskar.

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Fornlämning As 228 blev känd redan 1917 och benämns som en fyndplats för slagen flinta i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister. Fynduppgifter i Göteborgsinventeringens förteckning över fornlämningar framgår det att man bland annat funnit en skivvya samt diverse avlagsmaterial från redskapstillverkning (Göteborgsinventeringens dagböcker). Materialet finns inte Göteborgs Stadsmuseums ägor. Skivvخور brukar dateras till äldre stenålder och förläggas till Hensbackakultur. Fornlämningen As 228 har inte tidigare arkeologiskt undersökts.

Även fornlämning As 131 som ligger i anslutning till den aktuella fastigheten, är känd sedan tidigt 1900-tal, då rikligt med flintredskap inlämnades till dåvarande Göteborgs arkeologiska museum. Några av de redskap som plockats från boplatzen As 131 kan hänföras till den gropkeramiska kulturen då ett antal spånspetsar med tånge tagits tillvara. Det har även tagits tillvara fragment av en slipad yxa, kärnor samt en kärnyxa. Inte heller As 131 har tidigare undersökts (GAM: 15725-15738).

Fornlämning As 133 som ligger i närheten av det aktuella området är förundersökt och slutundersökt av Göteborgs Stadsmuseum 2002. Det framkom att boplatzen har en lång kontinuitet då materialet som påträffades kan dateras från äldre stenålder till äldre järnålder (GAM:15712-15716, GAM: 34794-34836, GAM:34905-34911, GAM:42027, GAM:84381:1-6, GSMA:020006:1-43 samt ett

osorterat material GSMA:020026). Vid förundersökningen återfanns bland annat tvärpil, kärnyxa, segmentkniv, mikrospånkärna vilket indicerar senmesolitikum. Från brons och järnålder påträffades keramik. En skadad flatmarksgrav påträffades.

MÅLSÄTTNING

Förundersökningen syftade främst till att fastställa vilka förhistoriska perioder som representerades på fyndplatsen. Vidare var målsättningen att undersöka om det fanns bevarade anläggningar och kulturlager som kunde knytas till en permanent aktivitet. Syftet var även att försöka avgränsa fornlämningen på den aktuella fastigheten.

UNDERSÖKNINGSMETOD

Vid förundersökningen grävdes sju schakt med maskin (Figur 4). Grässvålen skrapades försiktigt av för att inte ytliga anläggningar eller fynd skulle komma till skada. Varje grävt lager gicks igenom för hand med skärslevar. Samtliga dumphögar okulärbesiktigades, men vid några schakt genomfördes dumphögarna för hand efter uppschaktningen.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Schakten var ca 1 x 2,5 m förutom två schakt som både förlängdes och breddades (Figur 4). Schakt 1-5 grävdes ner till leran på ca 1 meters djup. Schakt 6 grävdes ca 10 cm djupare. Schakt 7 grävdes ned till 65 cm.

Genomgående uppvisade samtliga schakt ett lager under grässvålen på ca 35 cm med brungrå humös sand. Under detta lager följde ett lager brungrå sand med inslag av grus. Därefter kom ett lerlager. De tre första schakten gav flintavslag (Bilaga 1) men det framkom en hel del pimpsten i den NV delen av trädgården. I schakt 2 fanns keramik. Fornlämningen kunde avgränsas mot öster då schakt 4, som förlängdes och breddades inte gav vare sig anläggningar eller specifika fynd. De fynd som framkom, fanns i västra delen av schaktet. Det förekom ledningar i närheten av schakt 4 vilket försvårade ytterligare breddning. Schakt 5, som drogs mellan bärbuskarna, var lagren något omrörda. I schakt 6 framkom en oregelbunden mörkfärgning på 30 cm djup. Det mörka var blandat skiktvis med ljusgrå och brun sand. Mörkfärgningen innehöll kol. Förmodligen kan mörkfärgningen vara resterna efter en härd. I det mörkare partiet återfanns några spån samt en kniv. Härden var förmodligen omrörd.

Vädret var mulet med en behaglig temperatur vilket inte inverkade negativt på grävningen.

FYNDBESKRIVNING

Vid förundersökningen tillvaratogs en del fynd (Bilaga 1) som övervägande utgjordes av flinta, en keramikskärva samt ett antal pimpstenar. De redskap som tillvaratogs var avslag med retusch, vilka kan ha använts som någon typ av skrapa, samt en kniv. Tre spån samt ett kort spånfragment förekom i schakten. En spånpilspets med tånge framkom. Det mesta av redskapsmaterialet påträffades i schakt 6, bland annat kniven, spånpilspetsen, två övriga retuscherade spetsar samt en plattformkärna (Bilaga 1). Detta schakt grävdes på tomtens SV del helt nära fastigheten 16:9, där boplatsen As 131 ligger. Flintan har sorterats enl. "Sorterings-schema för flinta" (Andersson m.fl.)

TOLKNING OCH DATERING

Strandnivån ändras av inlandsisens avsmältning och jordskorpan höjning. Strandnivåer mellan 15-23 meter över den nutida nivån förändrar kustkonturen jämfört med dagens och gav Göteborgsområdet ett skärgårdslikt landskap. Det kan konstateras att den aktuella fastigheten under förhistorien legat betydligt mer havsnära än vad den gör idag. Nivån över havet pekar på att platsen förmodligen har varit bebodlig under yngre stenåldern, men att fastigheten tillsammans med grannfastigheterna utgjort en strand eller en plats i omedelbar närhet till stranden. Några föremål var svallade och vitpatinerade vilket tyder på att de varit i kontakt med havsvattnet.

Den enda anläggning som framkom utgjordes av resterna av en härd som förmodligen var något omrörd. I anslutning till härdresten hittades en kniv och spånpilspets, spån, kärnor samt avslag.

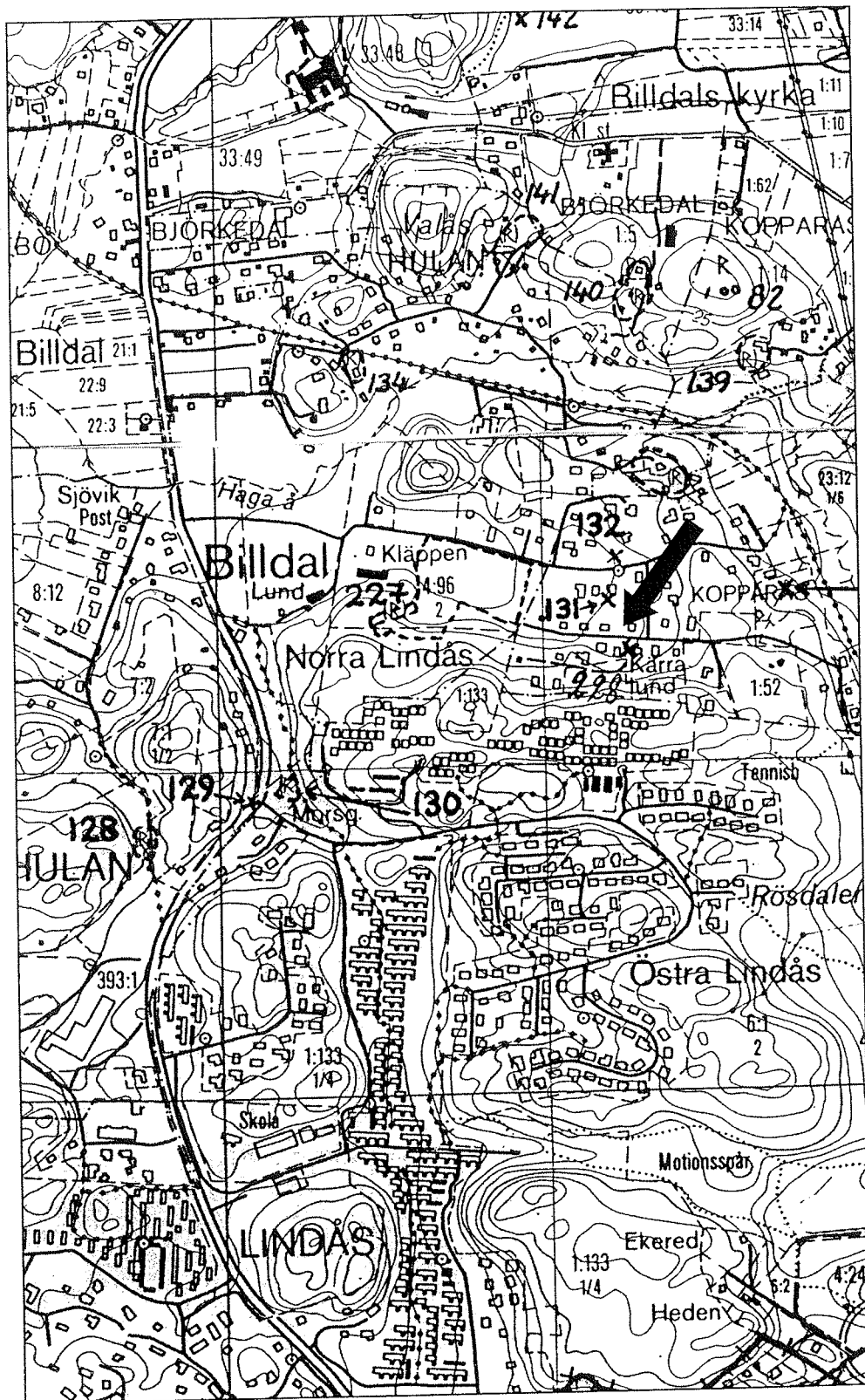
Olika former av spånpilspetsar och cylindriska spånkärnor är kännetecknande för den gropkeramiska kulturen. Det finns olika typer av spånpilspetsar som är insorterade i ett schema Beckers typ A-D. Spånpilspetsen som påträffades på platsen är av Beckers typ A. Troligtvis har pilarna krävt relativt långa skaft som i sin tur fordrat kraftiga långbågar. Pilskäften glättades förmodligen med pimpsten för att bli släta och funktionella. Emellanåt träffar man på pimpstensstycken med rännor efter, vad vi förmodar, pilskaftsglättning. På fastigheten hittades några pimpstenar dock ingen med skaftmärken.

Keramiken som anträffades är inte daterbar. Den enda krukskärvan var odekorerad och hade inga andra daterbara kännemärken. Det som generellt kan sägas om keramik är att den i Västsverige uppträder först under yngre stenålder. Sammanfattningsvis kan sägas att det schakt som innehöll flera intressanta fynd, låg i omedelbar närhet till grannfastigheten Kopparås 16:9. Av materialet som

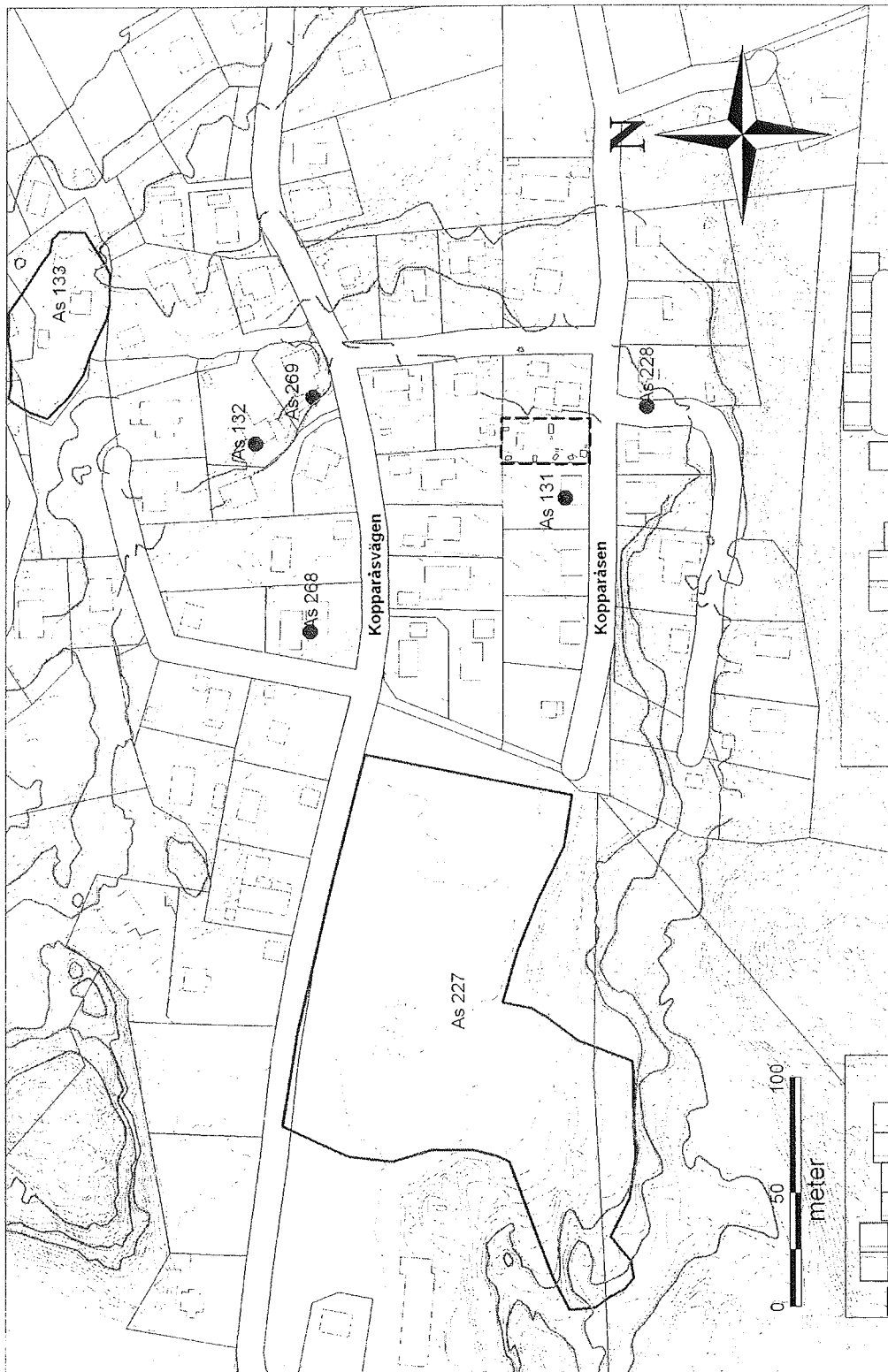
framkom under förundersökningen på Kopparås 16:7 är det få artefakter som kan tidsbestämmas. Det är utifrån anläggningen och materialet svårt att funktionsbestämma platsen. Förundersökningen pekar på ett utnyttjande under gropkeramisk tid med tanke på spånspilspetsen samt pimpstenen. Med så få föremål är det dock vanskligt att fastslå en precis tid. Det betydligt större materialet som insamlats från As 131 ger indikationer på en gropkeramisk kultur. Förundersökningen visade att boplatsen väster om fastigheten sträcker sig in SV delen av den aktuella fastigheten och att det undersökta området snarare bör föras till fornlämning As 131 än As 228.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

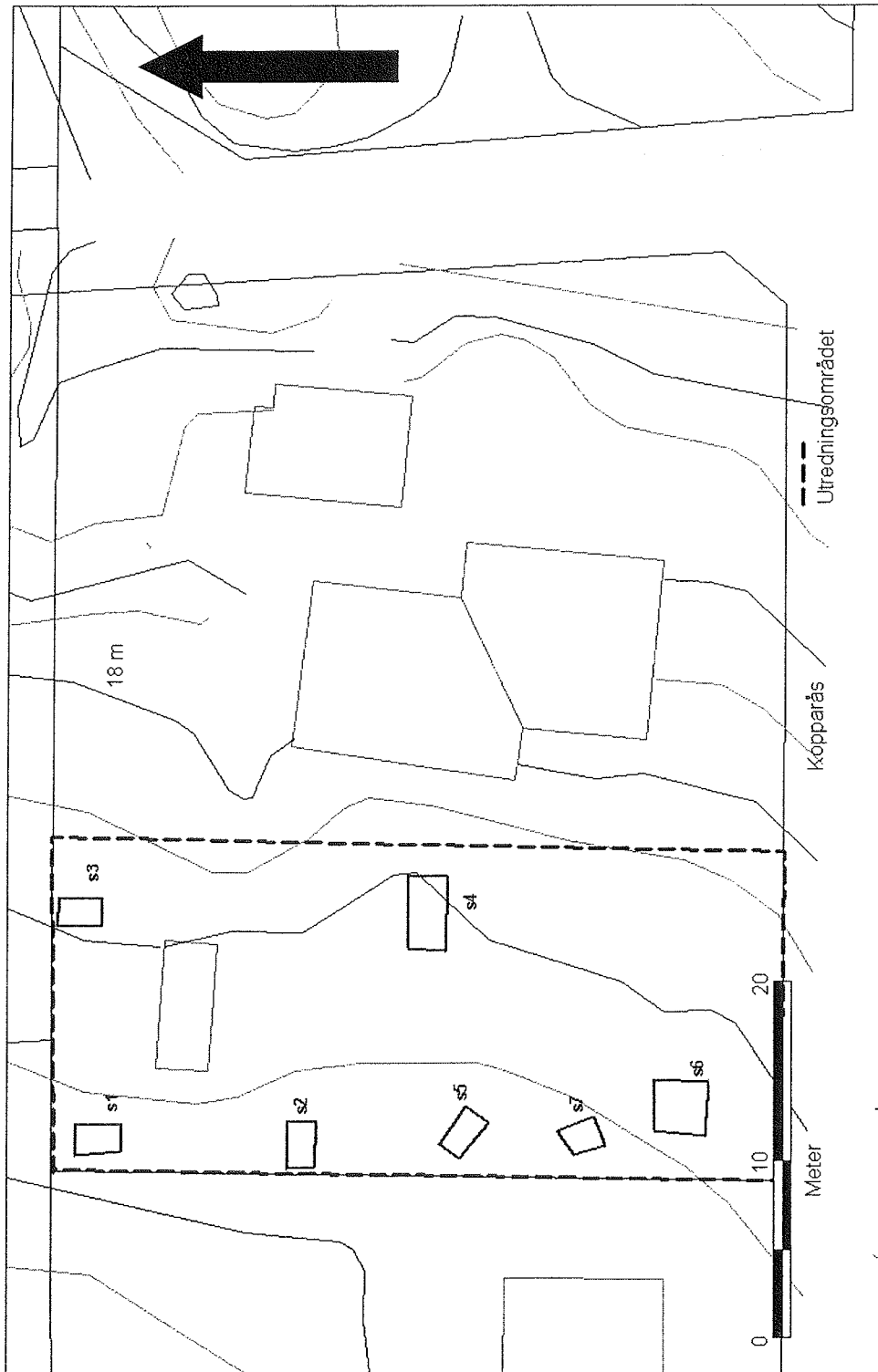
Fastigheten betraktas som slutundersökt då det med stor sannolikhet är boplatsens perifera delar som återfanns på fastighet Kopparås 16:7. Vid Grannfastigheten 16:9 återfinns förmodligen större delen av boplatsen.

Figur 2. Ekonomisk karta med berört område markerat. Skala 1:20 000.

Figur 3. Karta över närområdet, undersökningsområdet markerat. De feta höjdnivåkurvorna motsvarar 17, 20 samt 25 m.ö.h..

Figur 4. Karta över sökschaktens läge på fastigheten Kopparås 16:7

Bilaga 1. As 228 - Fyndtabell.

GSMA						
020030	Grävnh.	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
01	Schakt 1	Pimpsten	1	7	Pimpsten	
02	Schakt 1	Avslag med retusch	1	24	Flinta	vitpatinerad
03	Schakt 1	Avslag	20	71	Flinta	
04	Schakt 2	Pimpsten	4	18	Pimpsten	
05	Schakt 2	Keramiskärva	1	3	Keramik	
06	Schakt 2	Avslag med retusch	1	8	Flinta	
07	Schakt 2	Avslag med tillhuggning	1	23	Flinta	
08	Schakt 2	Avslag	19	39	Flinta	
09	Schakt 3	Pimpsten	7	31	Pimpsten	
10	Schakt 3	Avslag med retusch	1	33	Flinta	vitpatinerad, svallad
11	Schakt 3	Avslag	5	3	Flinta	
12	Schakt 4	Stycke med	1	88	Flinta	tillsagningskant
13	Schakt 4	Avslag med retusch	1	5	Flinta	svallad
14	Schakt 4	Avslag	21	56	Flinta	
15	Schakt 5	Spån	1	6	Flinta	
16	Schakt 5	Avslag	12	70	Flinta	
17	Schakt 6	Kniv	1	6	Flinta	
18	Schakt 6	Spånspets med tånge	1	1	Flinta	fragment
19	Schakt 6	Övrig retuscherad spets	1	1	Flinta	
20	Schakt 6	Övrig retuscherad spets	1	2	Flinta	
21	Schakt 6	Avslag m	1	30	Flinta	tillsagningskant
22	Schakt 6	Spån	1	4	Flinta	
23	Schakt 6	Spån	1	7	Flinta	vitpatinerad
24	Schakt 6	Spån	1	6	Flinta	
25	Schakt 6	Övrig kärna	1	117	Flinta	
26	Schakt 6	Plattforms kärna C	1	15	Flinta	
27	Schakt 6	Kort spånfragment	1	1	Flinta	
28	Schakt 6	Avslag	77	230	Flinta	